

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
Foundation for economic & industrial research
www.iobe.gr

Αναπτυξιακές προκλήσεις και προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής

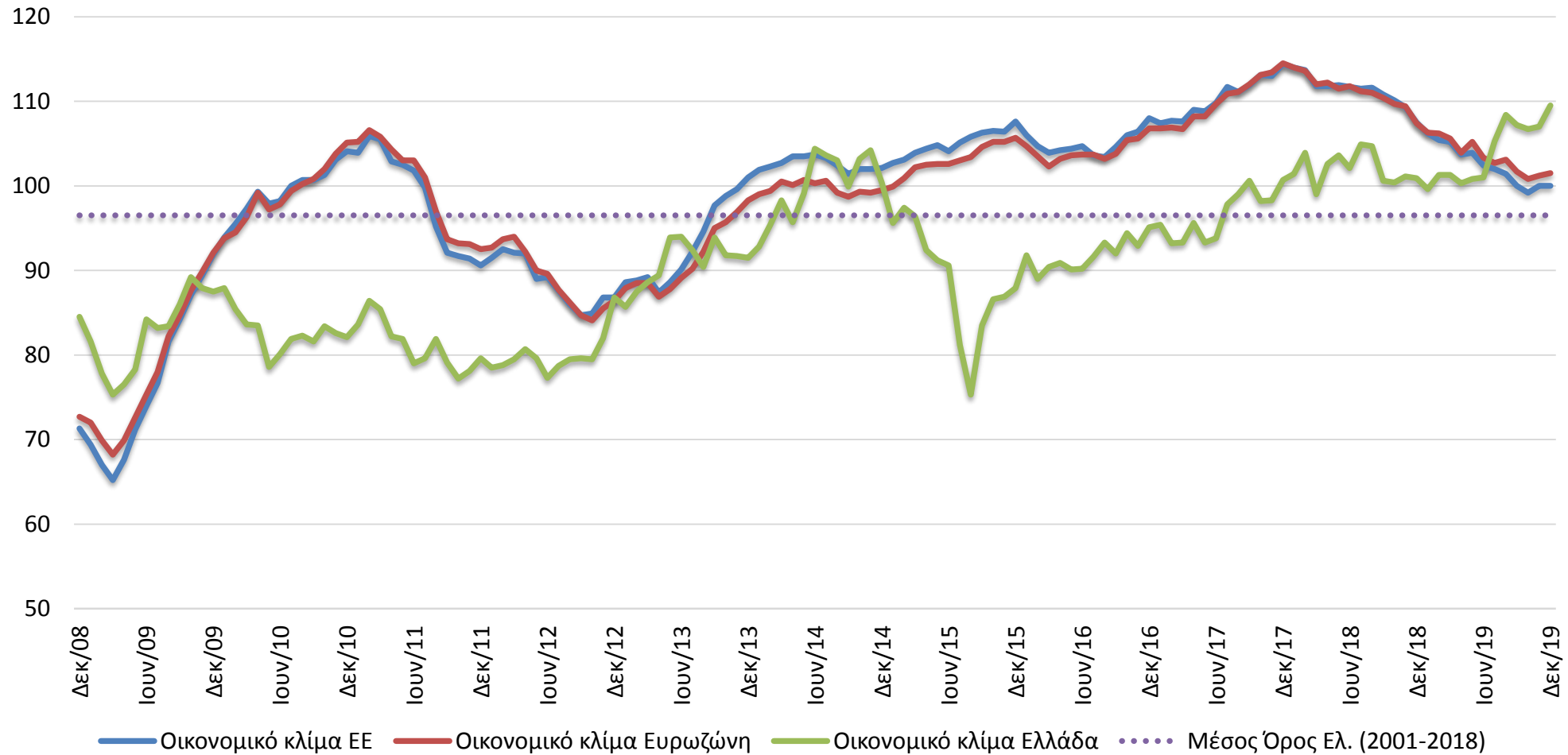
Νίκος Βέττας

**Γενικός Διευθυντής, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ)
Καθηγητής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
vettas@iobe.gr**

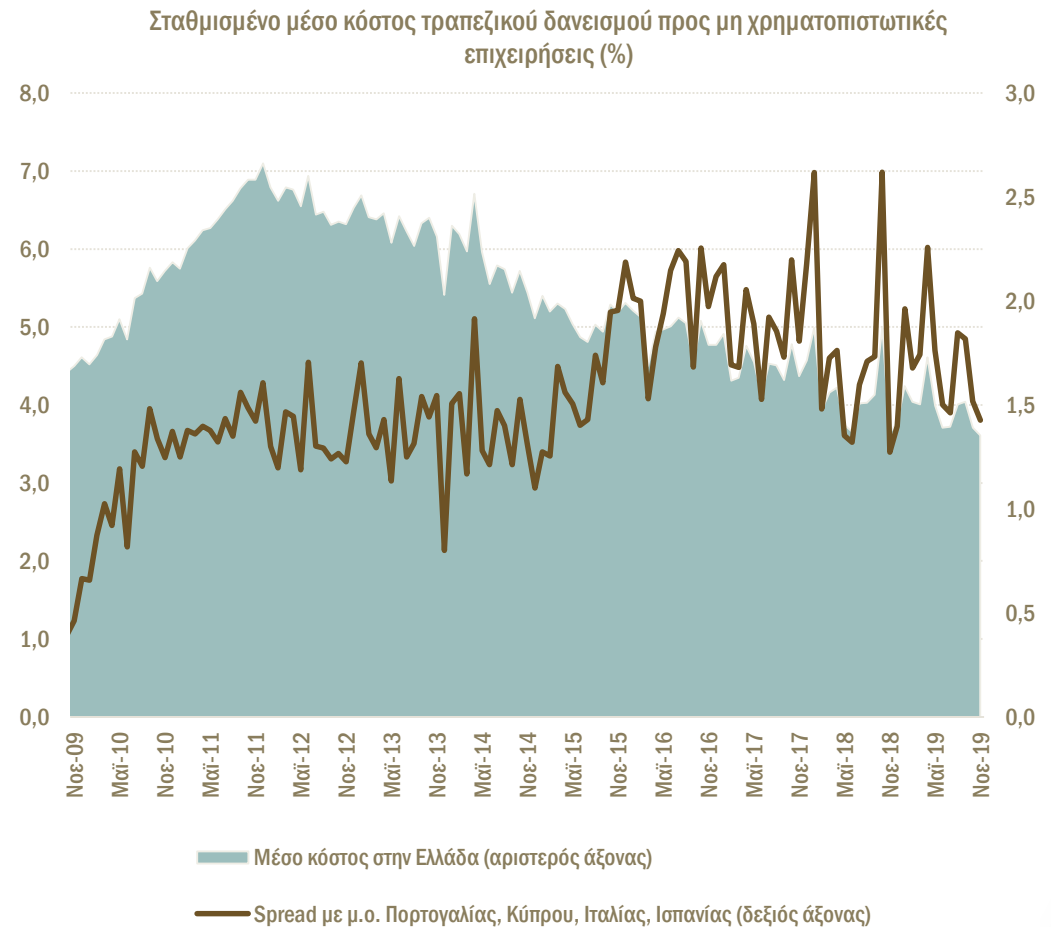
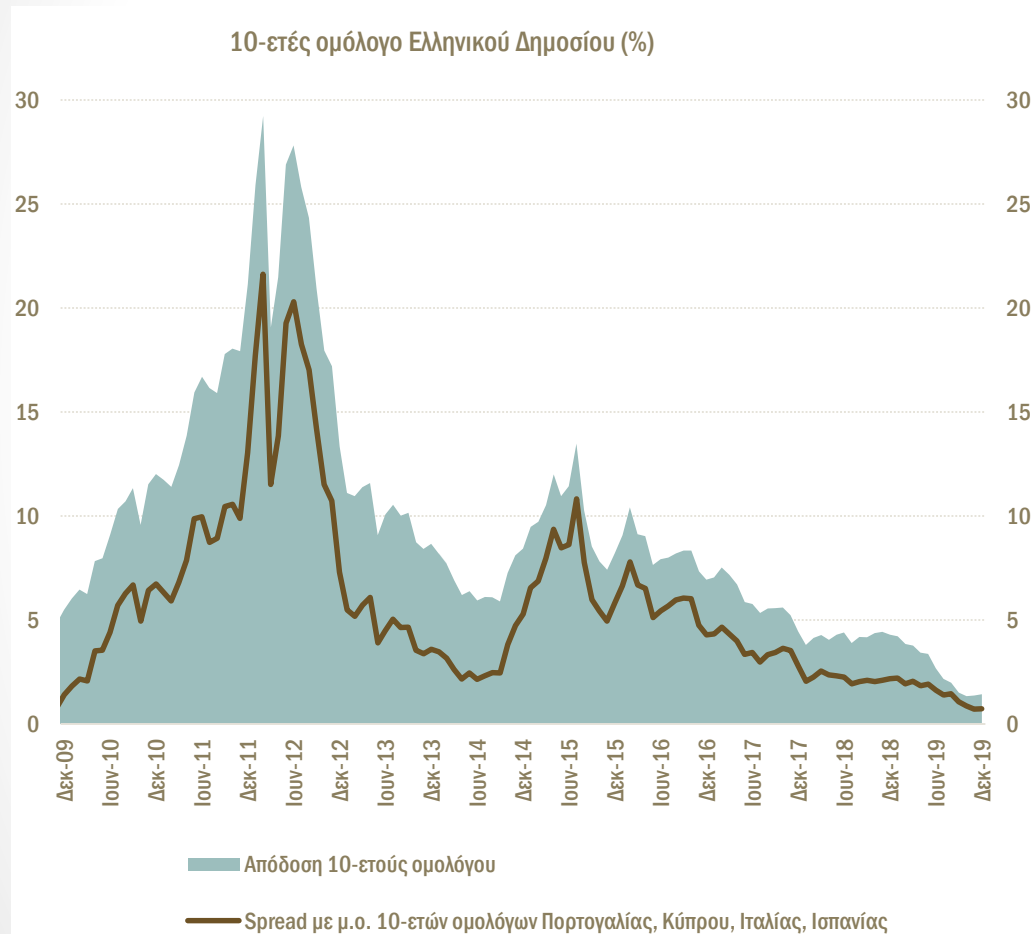
**ΕΘΝΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
για το νέο ΕΣΠΑ 2021 – 2027**

Αθήνα, 17 Ιανουαρίου 2020

Σε υψηλό 12 ετών το Οικονομικό Κλίμα

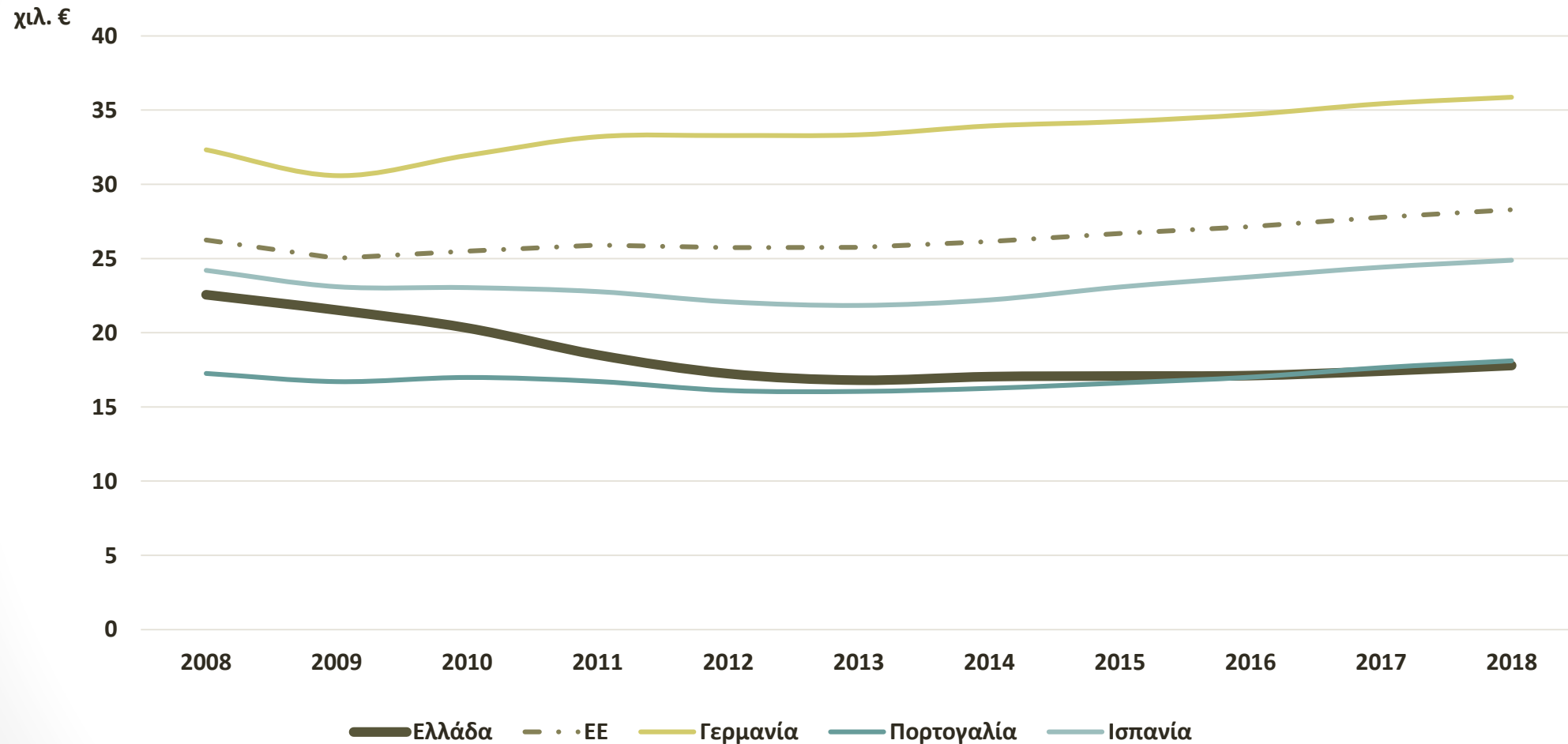

Επιταχύνθηκε η αποκλιμάκωση του spread του 10-ετούς Ελληνικού ομολόγου

Ωστόσο, το κόστος δανεισμού δημόσιου και ιδιωτικού τομέα παραμένει υψηλότερο από το μ.ό. της περιφέρειας νότου της ΕΖ, και η διαφορά αυτή (spread) εξακολουθεί να είναι μεγαλύτερη από τα προ-κρίσης επίπεδα

Απόκλιση από οικονομίες της Ευρώπης (κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σταθερές τιμές 2010)

Εκτιμώμενος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ (σε %)

Πηγή: Έκθεση βιωσιμότητας χρέους ΔΝΤ, Νοέμβριος 2019

Βασικές προκλήσεις για την ελληνική οικονομία

Δημοσιονομικά και
χρέος

Παραγωγικότητα
και λειτουργία των
αγορών

Θεσμοί, λειτουργία
του κράτους και
κοινωνική
προστασία

Χρηματοδότηση
και αποταμιεύσεις

Δημογραφικές
εξελίξεις

Δημοσιονομικά και χρέος

Δημόσιο χρέος
> 170% του
ΑΕΠ

Ανάγκη για
συστηματική
επίτευξη
υψηλών
πρωτογενών
πλεονασμάτων

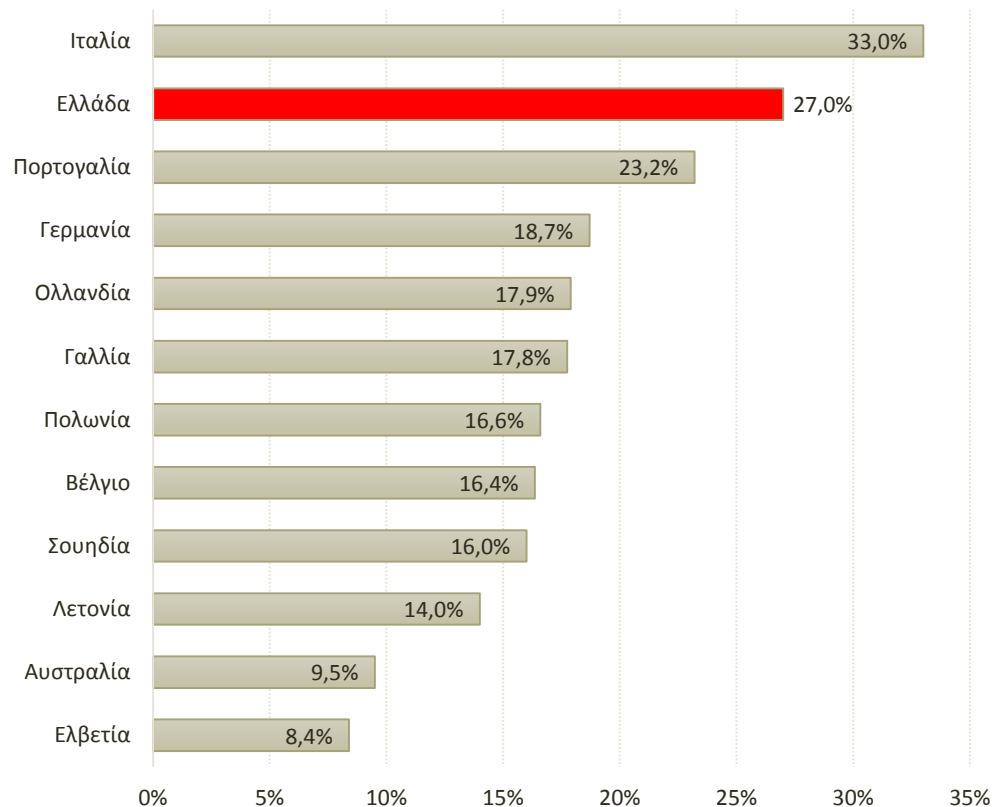
Περιορισμένη
φορολογική
βάση

Υπέρμετρη
επιβάρυνση της
εργασίας από
φόρους και
εισφορές

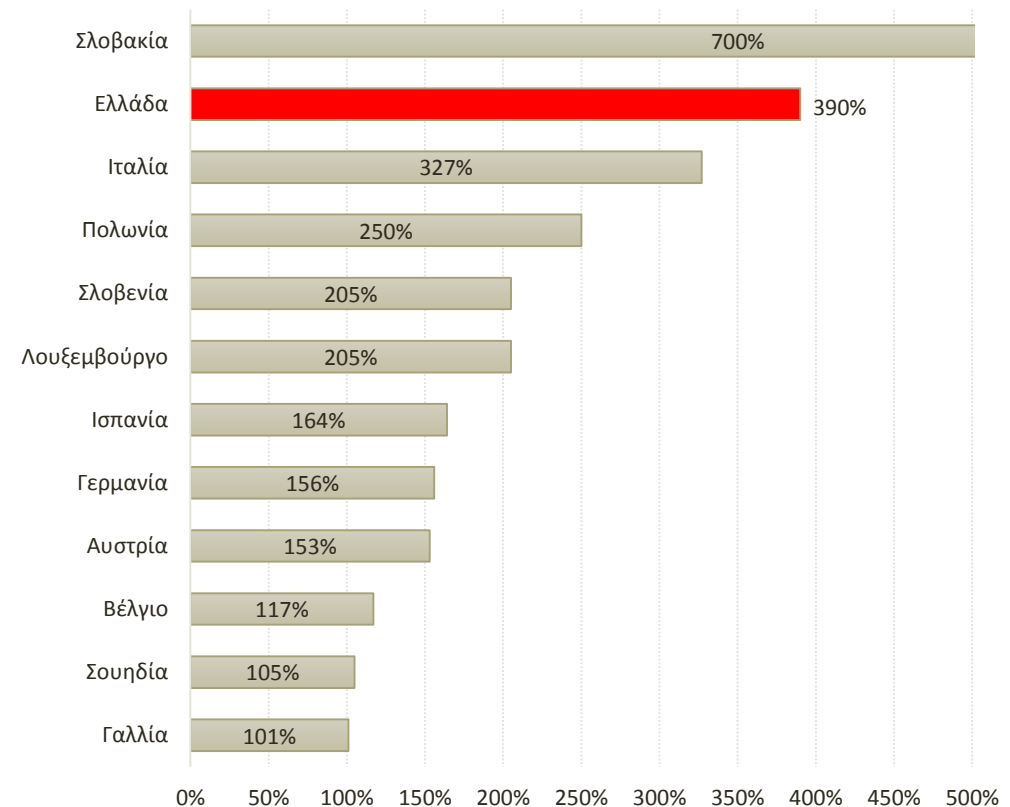
Δαπανηρό
συνταξιοδοτικό
σύστημα

Οι εισφορές σύνταξης στον διανεμητικό πυλώνα παραμένουν πολύ υψηλές

Υποχρεωτικές μη κεφαλαιοποιητικές εισφορές για σύνταξη

Ανώτατο όριο ασφαλιστέων αποδοχών ως % μέσου εισοδήματος

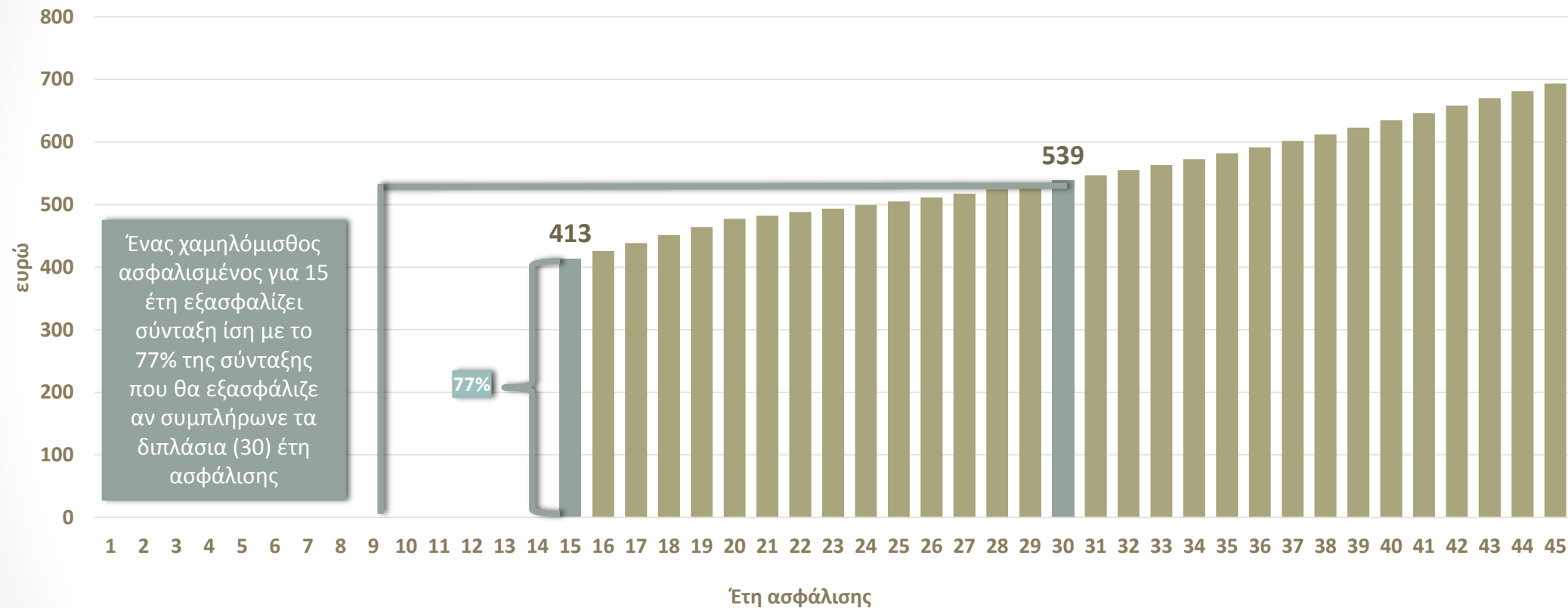
Πηγή: ΟΟΣΑ, Εθνικές Στατιστικές Αρχές

Πολύ υψηλό είναι και το ανώτατο όριο ασφαλιστέων αποδοχών:
3,9 φορές υψηλότερο από το μέσο εισόδημα

Η μικρή ανταποδοτικότητα ενθαρρύνει την εισφοροδιαφυγή

Κύρια σύνταξη στον κατώτατο μισθό

Πηγή: ΙΚΑ, Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

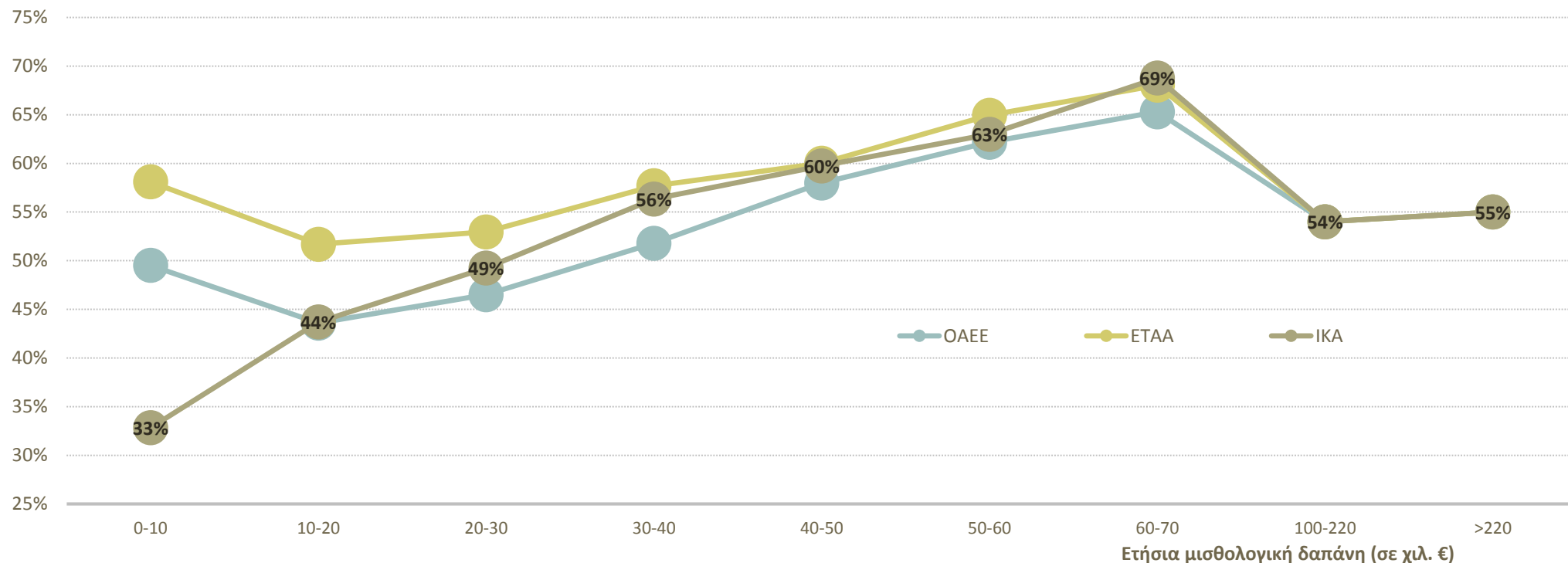
Σημ. Ο υπολογισμός αφορά εργαζόμενο με αμοιβή στον κατώτατο μισθό των €586 που ίσχυε έως και το 2018

Ασθενές οικονομικό κίνητρο:

- να ασφαλιστεί κάποιος με χρονικό ορίζοντα εργασίας < 15 έτη (μετανάστης)
- να παραμείνει ασφαλισμένος μετά τη συμπλήρωση δεκαπενταετίας

Ως αποτέλεσμα, η οριακή επιβάρυνση από φόρους και εισφορές στην κλίμακα €40-80 χιλ. είναι εξαιρετικά υψηλή

Οριακός συντελεστής επιβάρυνσης από φόρους & εισφορές

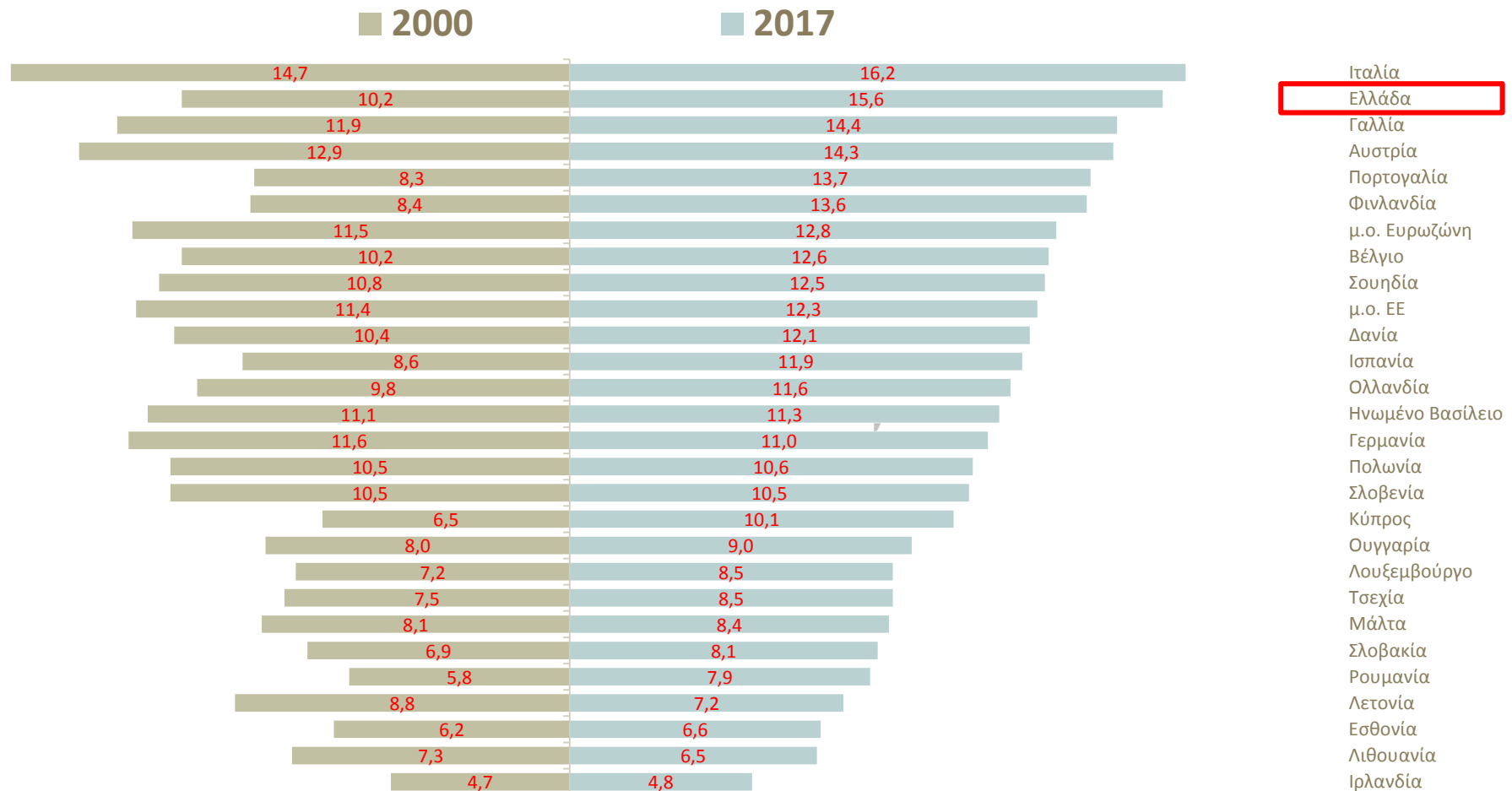

Πηγή: IKA, OAEE, ETAA. Επεξεργασία: IOBE

Το ιδιαίτερα υψηλό κόστος εργασίας στο εύρος €40-80 χιλ. συνεισφέρει στη μετανάστευση εργαζομένων με υψηλές δεξιότητες (brain drain)

Το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα παραμένει εξαιρετικά δαπανηρό σε σχέση με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες

Συνταξιοδοτική δαπάνη ως ποσοστό του ΑΕΠ στην ΕΕ

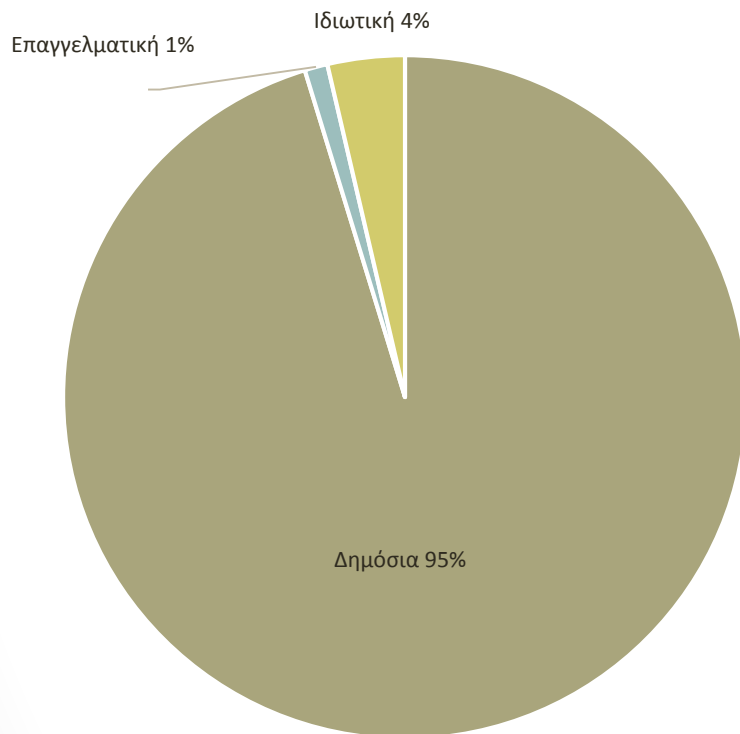

Πηγή: Eurostat

Σημ. Περιλαμβάνονται δαπάνες για συντάξεις γήρατος και χηρείας. Δεν περιλαμβάνονται συντάξεις αναπηρίας.

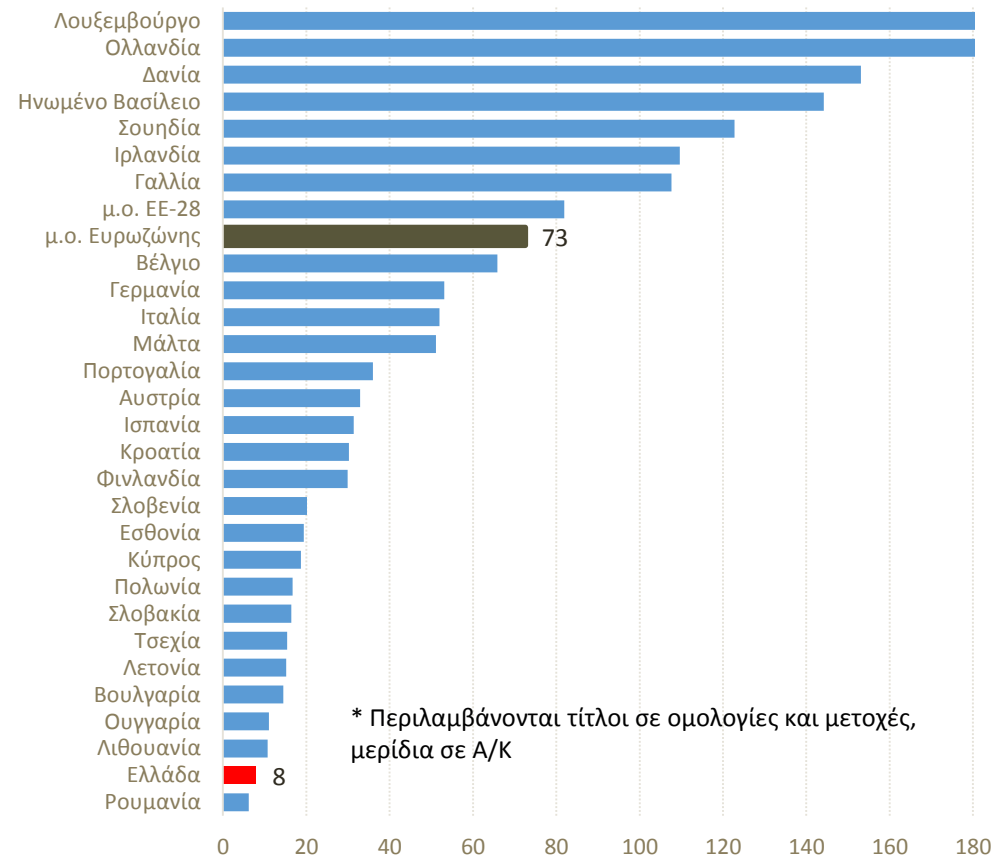
Πολύ μικρό το μέγεθος των κεφαλαιοποιητικών πυλώνων στην Ελλάδα σήμερα

Πληρωμές για συντάξιμες εισφορές ανά πυλώνα του συστήματος

Πηγή: ΕΛΕΤΕΑ, ΕΑΕΕ

Αξία ενεργητικού Συνταξιοδοτικών Ταμείων & Ασφαλιστικών Εταιρειών, ως % του ΑΕΠ, 2017

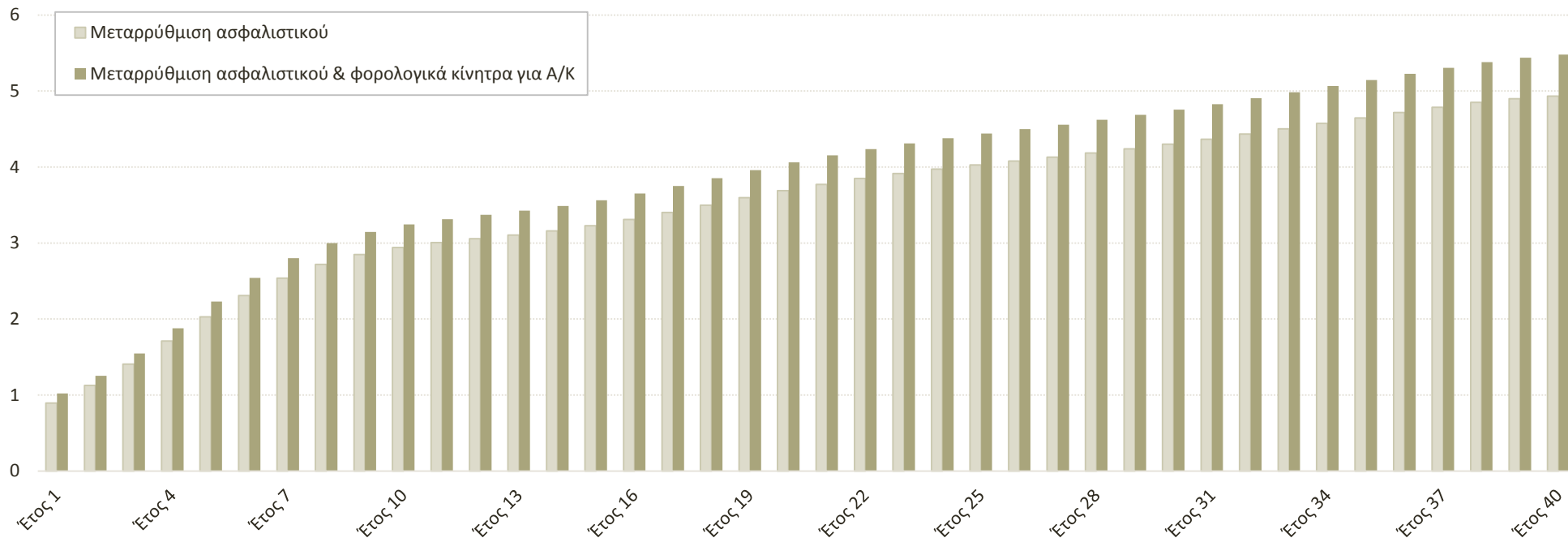

* Περιλαμβάνονται τίτλοι σε ομολογίες και μετοχές, μερίδια σε Α/Κ

Τα αποθεματικά των ασφαλιστικών ταμείων που είναι επενδεδυμένα στην κεφαλαιαγορά αντιστοιχούν σε μόλις 8% του ΑΕΠ

Ο συνδυασμός ασφαλιστικής μεταρρύθμισης και φορολογικών κινήτρων σε αμοιβαία κεφάλαια εσωτερικού συμβάλει σημαντικά στη μακροχρόνια ανάπτυξη...

Συνδυασμός πακέτου μέτρων: Εκτίμηση ετήσιας επίδρασης στο ΑΕΠ
(ως ποσοστό του ΑΕΠ χωρίς την εφαρμογή των μέτρων)

Πηγή: Εκτιμήσεις IOBE, μακροοικονομικό υπόδειγμα GIMF

Σημ. Στο βασικό σενάριο, το 50% των νέων αποταμιεύσεων της μεταρρύθμισης του ασφαλιστικού τοποθετείται σε εγχώριες επενδύσεις

...καθώς οδηγεί σε αύξηση:

- του πραγματικού ΑΕΠ κατά €6,9 δισεκ. κατ'έτος ή 3,9% του ΑΕΠ (μ.ο. περιόδου)
- των ισοδύναμα πλήρως απασχολούμενων κατά 81 χιλ. άτομα (μ.ο. περιόδου)

Παραγωγικότητα και λειτουργία των αγορών

Αναποτελεσματική
κατανομή των
παραγωγικών
συντελεστών

Χαμηλή
παραγωγικότητα

Εμπόδια εισόδου
και εξόδου στις
αγορές

Εμπόδια στην
αξιοποίηση
οικονομιών
κλίμακας

Μη φιλικό
επιχειρησιακό
περιβάλλον

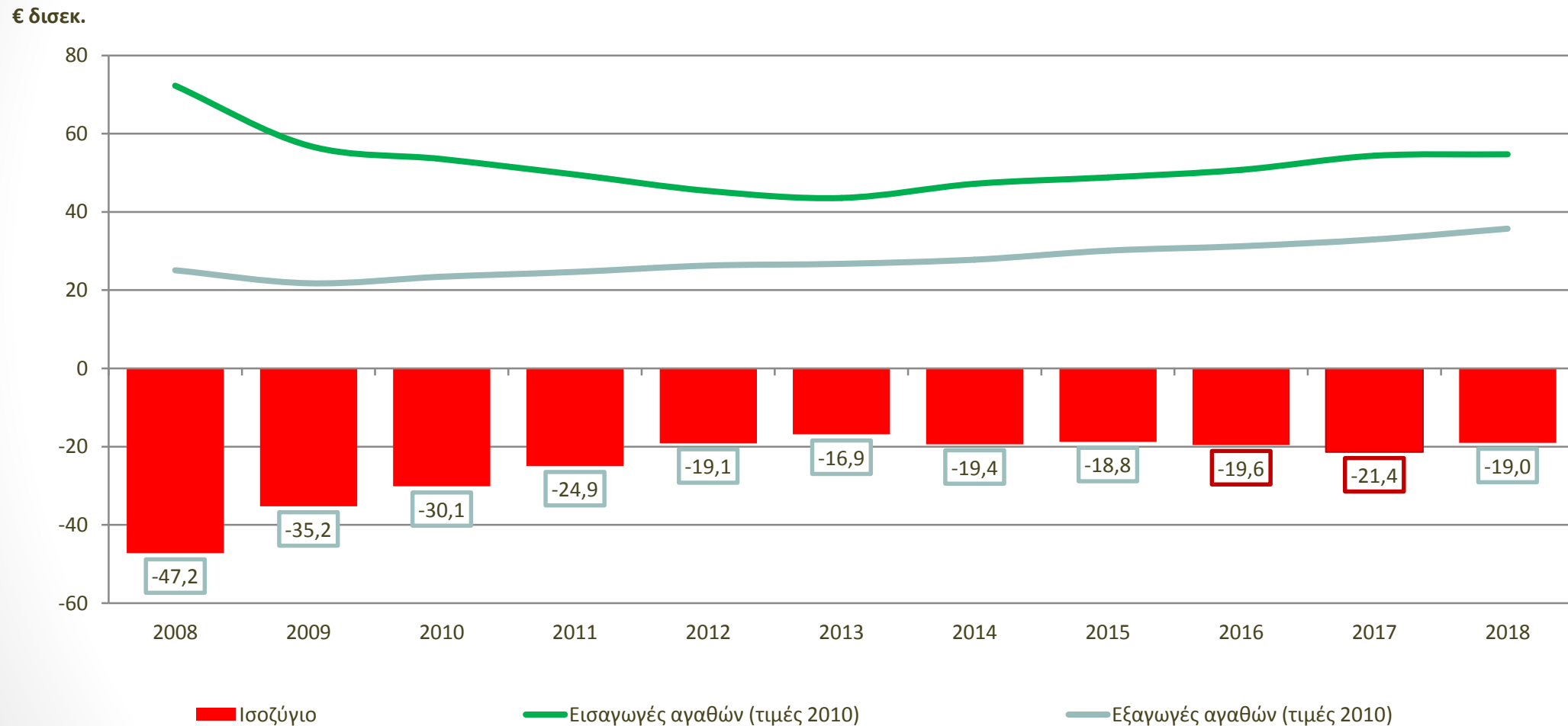
Εσωστρέφεια και
χαμηλό επίπεδο
διεθνοποίησης

Χαμηλή συμμετοχή
στην επίσημη
αγορά εργασίας

Υψηλή ανεργία

Υψηλό ποσοστό
αυτοαπασχόλησης

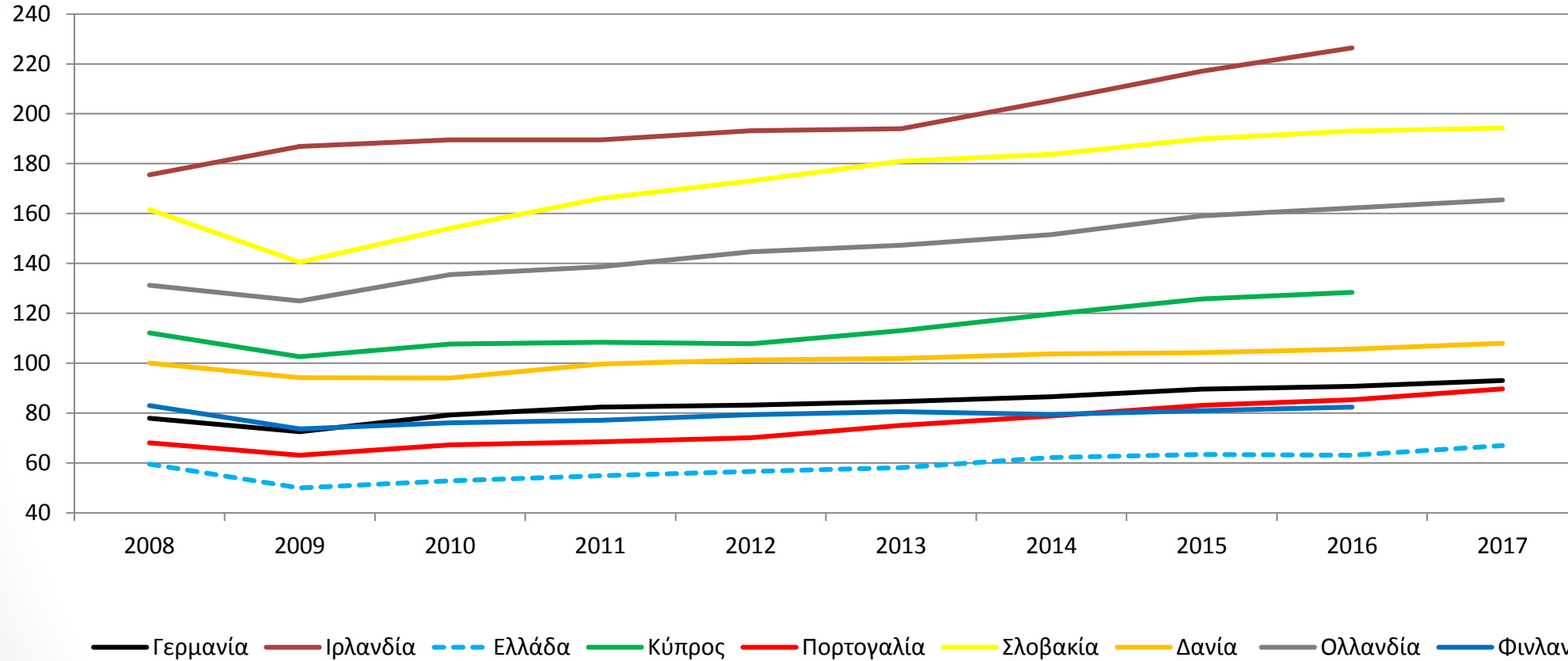
Εμπορικό ισοζύγιο αγαθών

*European Economic Forecast, spring 2019, Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Μια κλειστή οικονομία

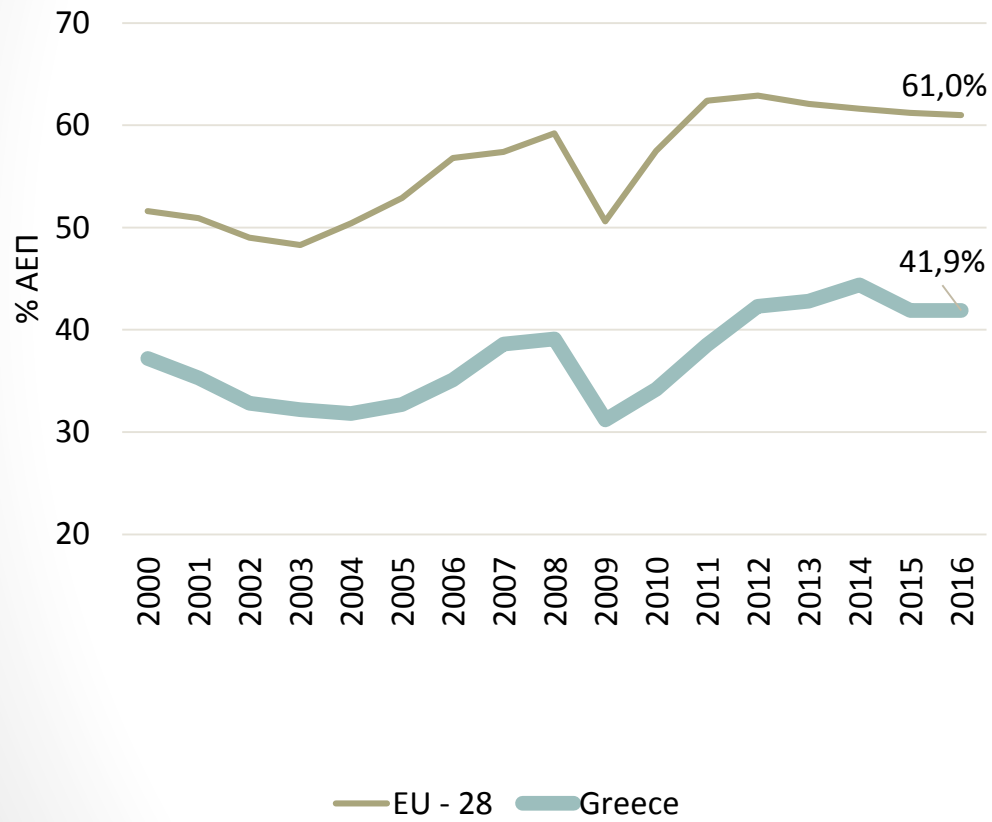
Αξία Εξαγωγών και
Εισαγωγών (% ΑΕΠ)

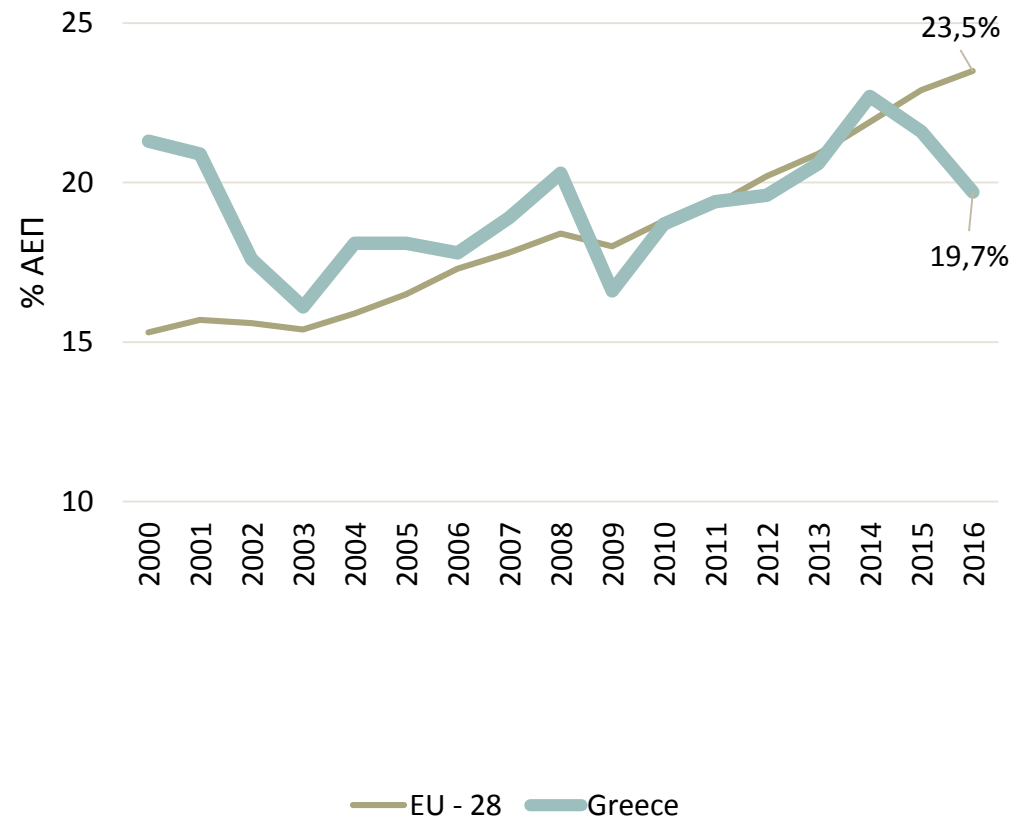

Κλειστή οικονομία: αγαθά και υπηρεσίες

Άθροισμα εισαγωγών – εξαγωγών αγαθών

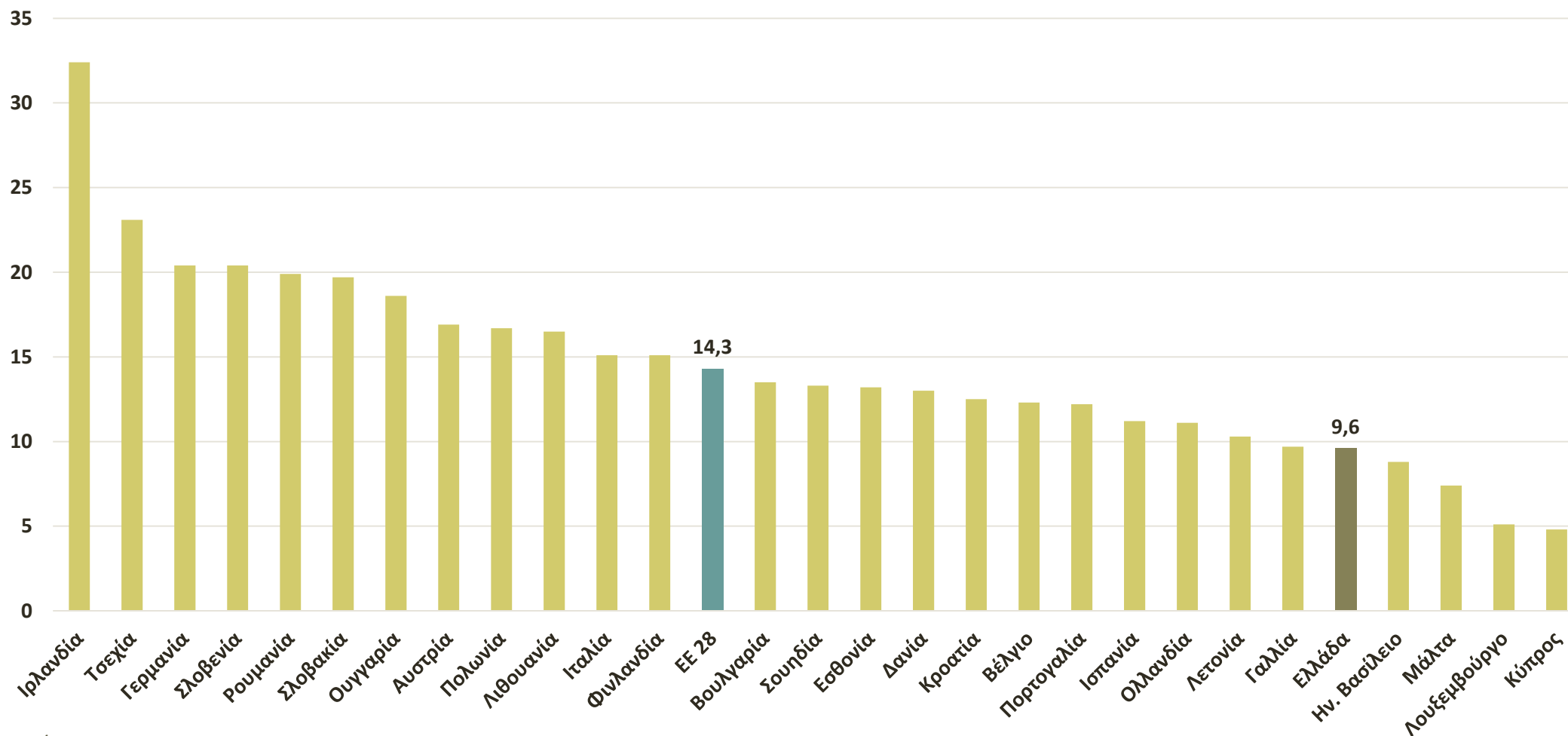

Άθροισμα εισαγωγών – εξαγωγών υπηρεσιών

Χαμηλό το μερίδιο της Μεταποίησης στο ΑΕΠ

% ΑΕΠ (2018)

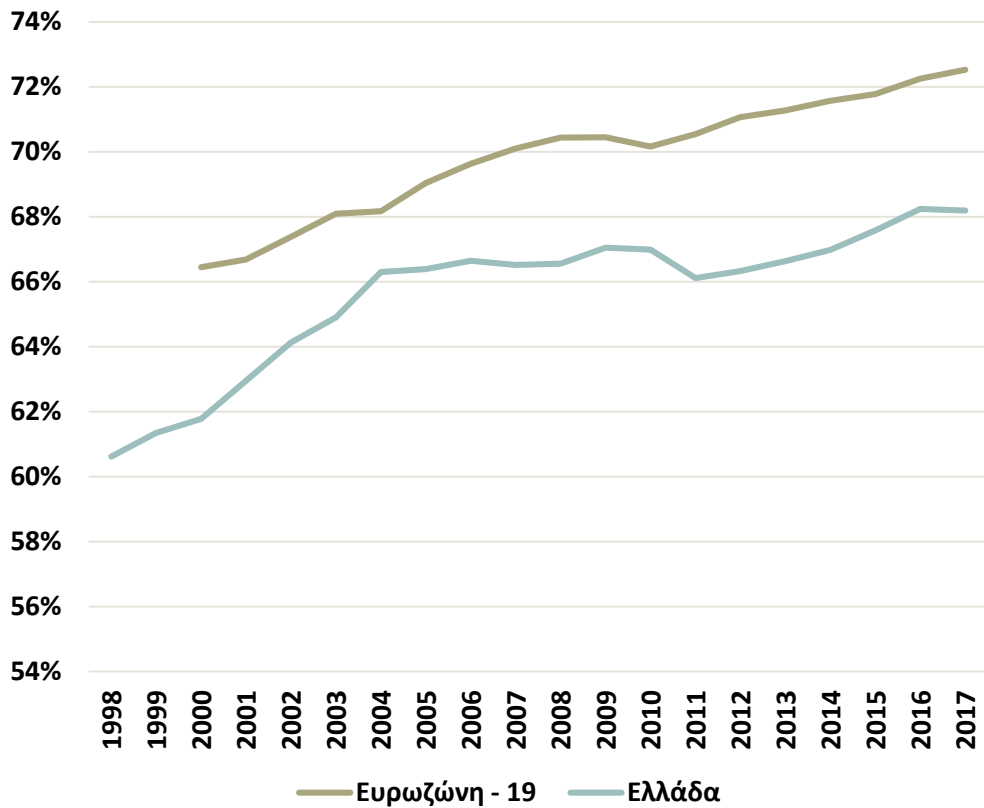
Πηγή: Eurostat

Ανάγκη για ενίσχυσή της, στο πλαίσιο και της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής.

Εκτός από την πολύ υψηλή ανεργία, είναι πολύ χαμηλή διαχρονικά και η συμμετοχή στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα

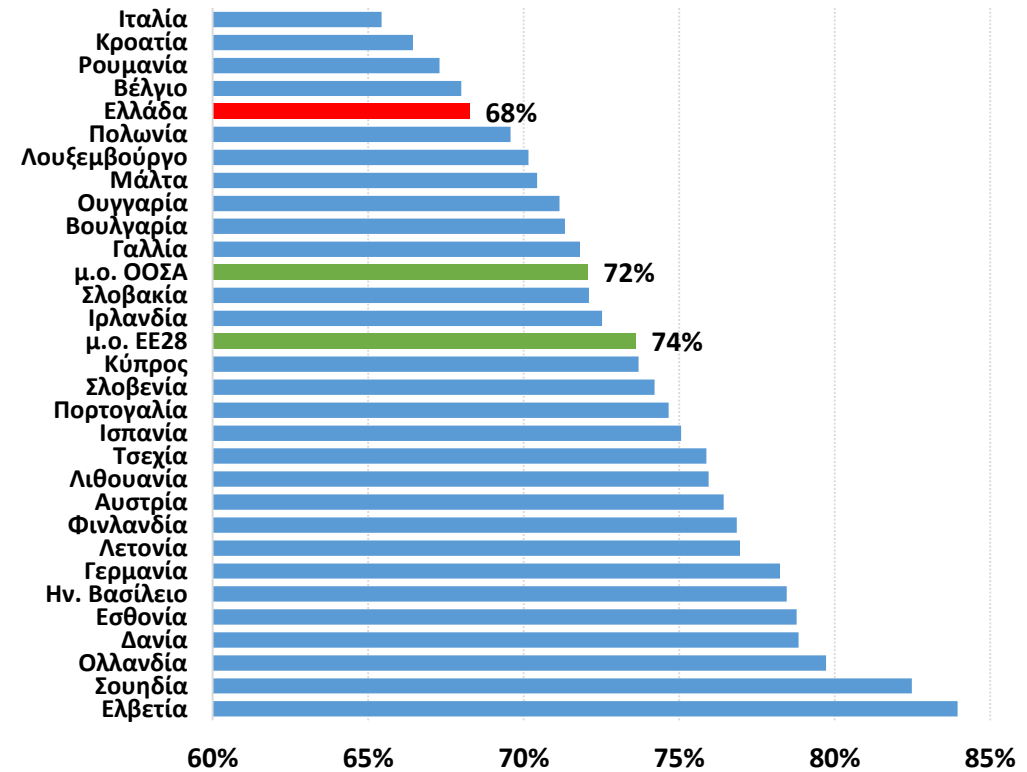
Ποσοστό Συμμετοχής στην Αγορά Εργασίας για πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών

Ελλάδα και ΕΕ, 1998-2018

Πηγή: Eurostat

Χώρες της ΕΕ, 2017

Πηγή: ΟΟΣΑ

Το ποσοστό συμμετοχής είναι ιδιαίτερα μικρό για τις γυναίκες (60%) και τους νέους έως 25 ετών (25%)

Θεσμοί, λειτουργία του κράτους και κοινωνική προστασία

Μη αποτελεσματική
λειτουργία του
δημόσιου τομέα

Χαμηλή
μεταρρυθμιστική
ικανότητα

Χαμηλή εμπιστοσύνης
στους θεσμούς

Υπόδειγμα οικονομίας
με «κλειστούς
θεσμούς» (extractive
institutions)

Γραφειοκρατία και
χαμηλή χρήση
ψηφιακών δημόσιων
υπηρεσιών

Αναποτελεσματικό
δικαστικό σύστημα

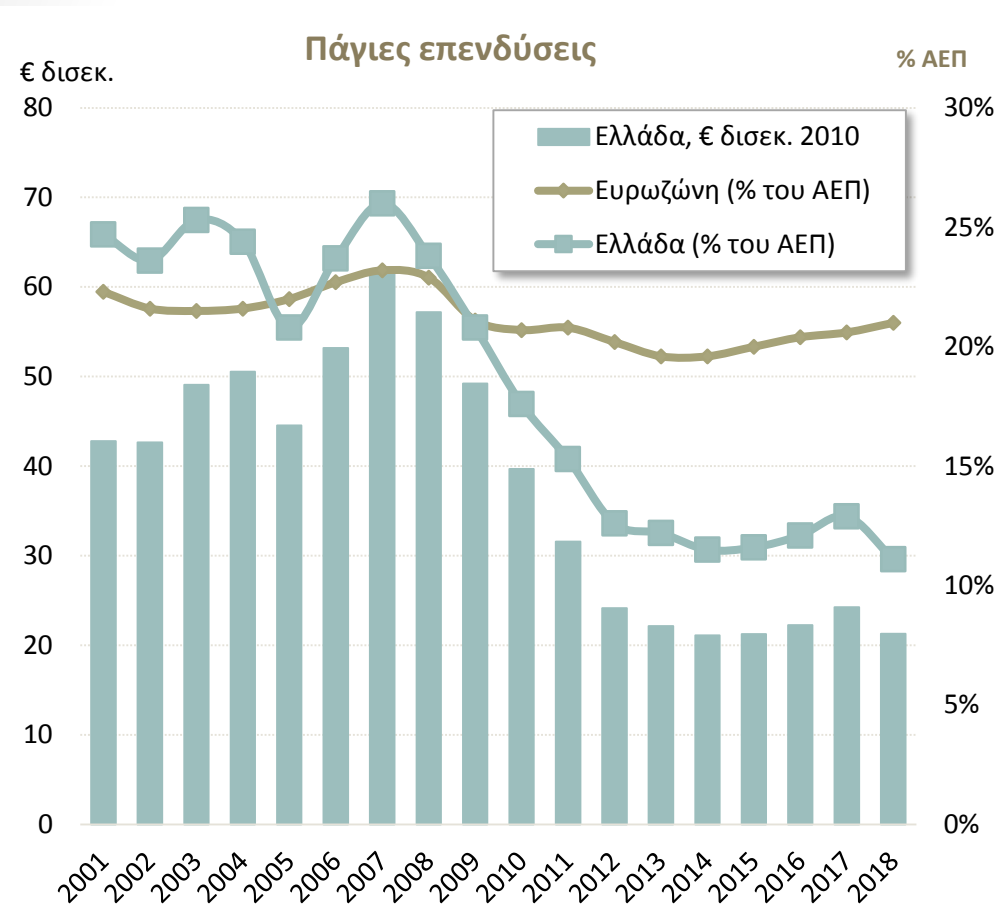
Χρηματοδότηση και αποταμιεύσεις

Υψηλό
αποταμιευτικό
κενό

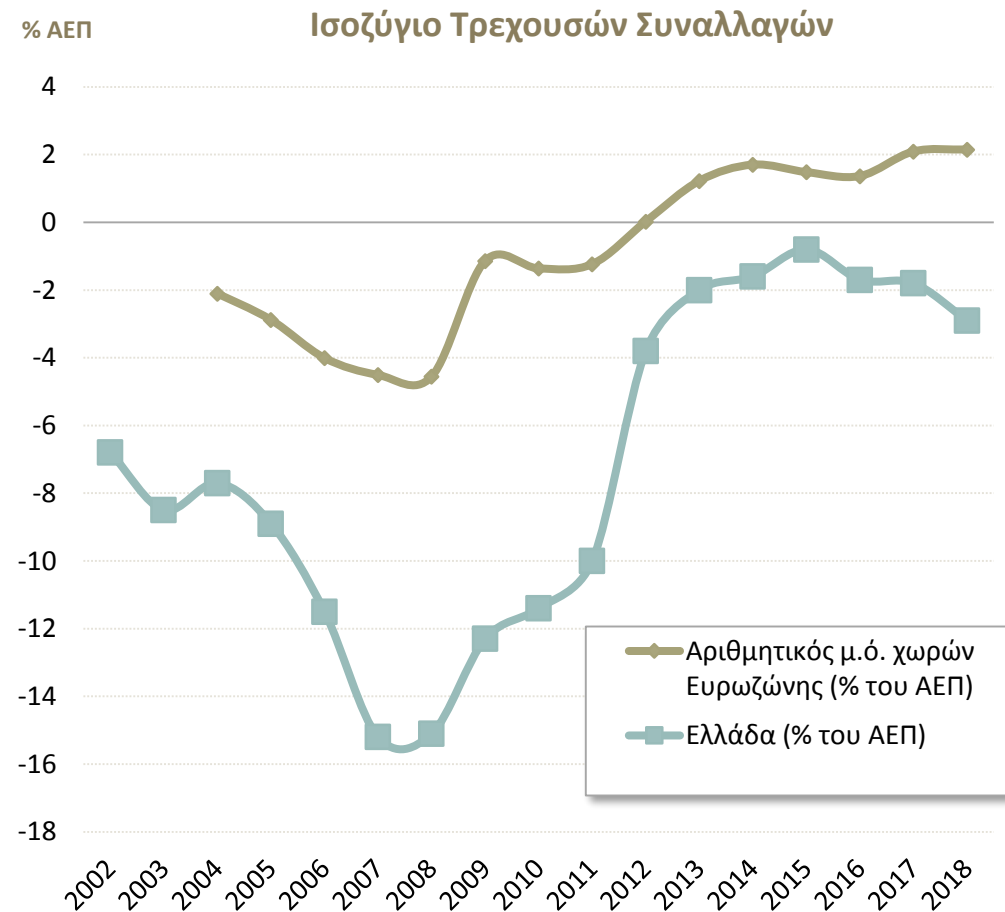
Υψηλό
ποσοστό
κόκκινων
δανείων

Οι αγορές
κεφαλαίου
υπο-
αξιοποιούνται

Για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας απαιτούνται σημαντικές νέες επενδύσεις

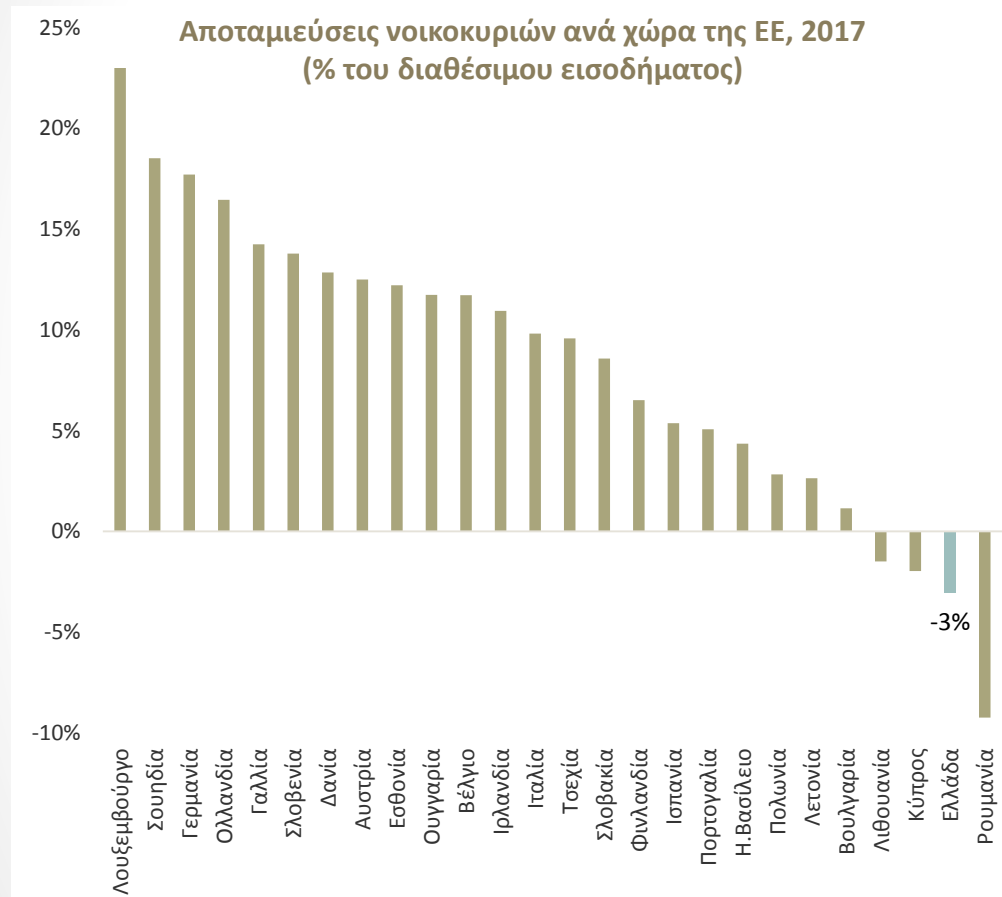

Πηγές: Eurostat, ELSTAT, ΤτΕ

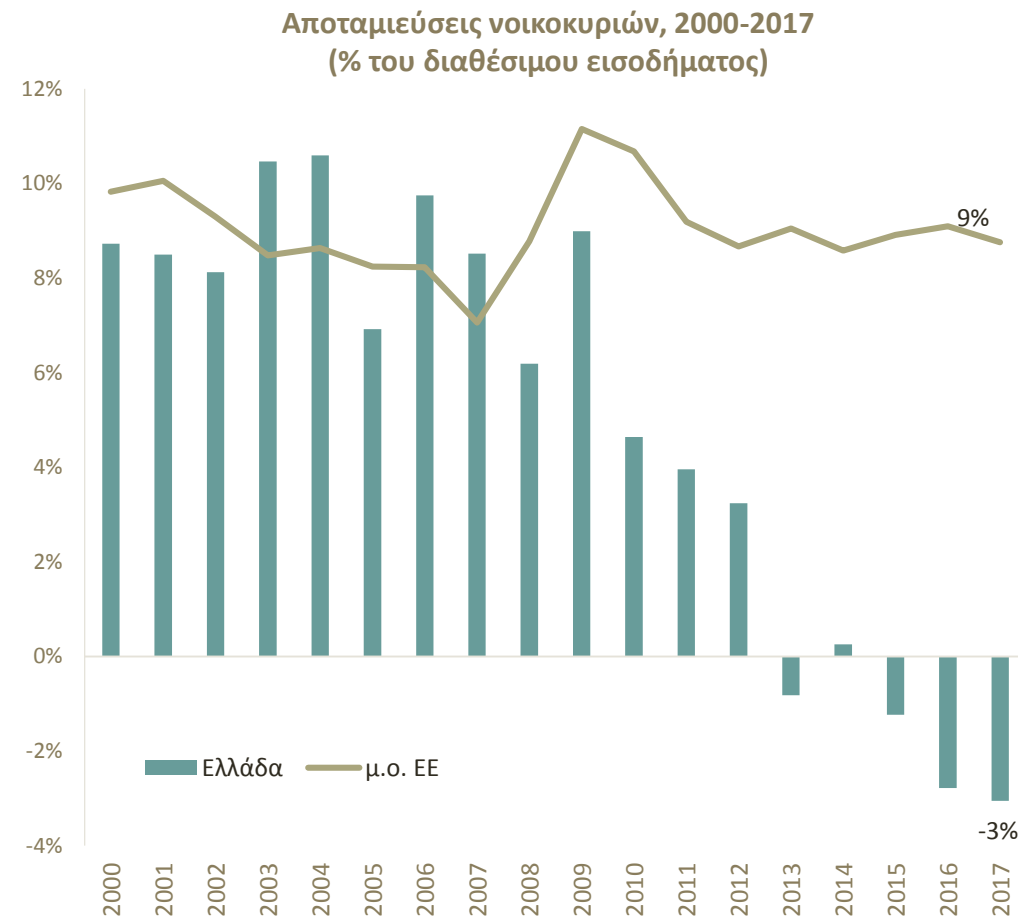

...χωρίς η χρηματοδότησή τους να βασίζεται σε υπερβολικά ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών

Τα ελληνικά νοικοκυριά κατέγραψαν αρνητική αποταμίευση τα τελευταία χρόνια, τη δεύτερη χαμηλότερη επίδοση στην ΕΕ το 2017

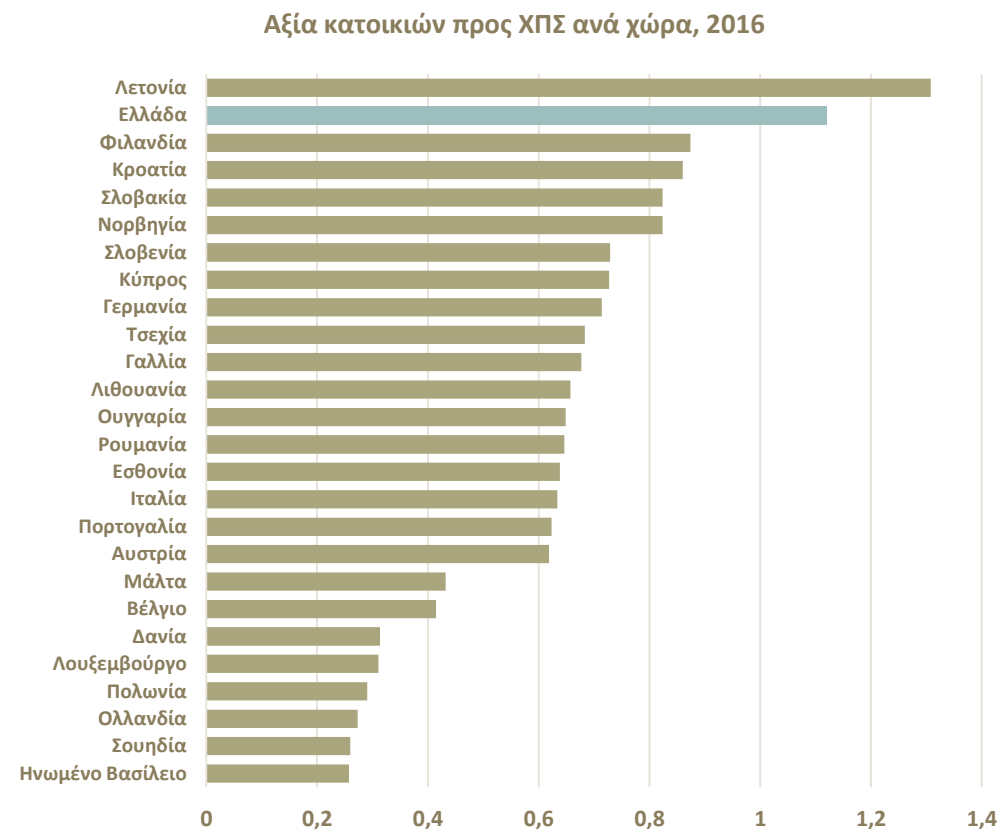
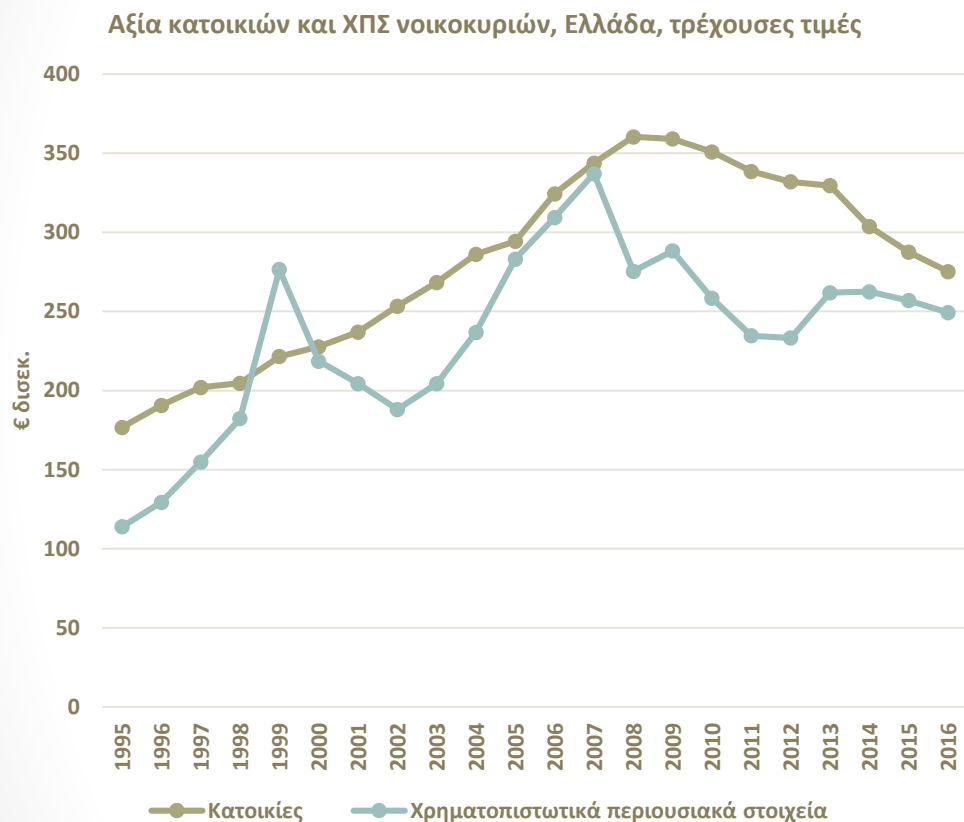

Πηγές: Eurostat/ELSTAT

Το αποταμιευτικό «κενό» των Ελληνικών νοικοκυριών την δεκαετία 2008-2017 κυμάνθηκε κατά μ.ό. σε 7,3 π.μ. του ετήσιου διαθέσιμου εισοδήματός τους, σωρευτικά περί τα €94 δισεκ.

Η αξία των κατοικιών υπερβαίνει διαχρονικά την αξία των χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων (ΧΠΣ) των νοικοκυριών

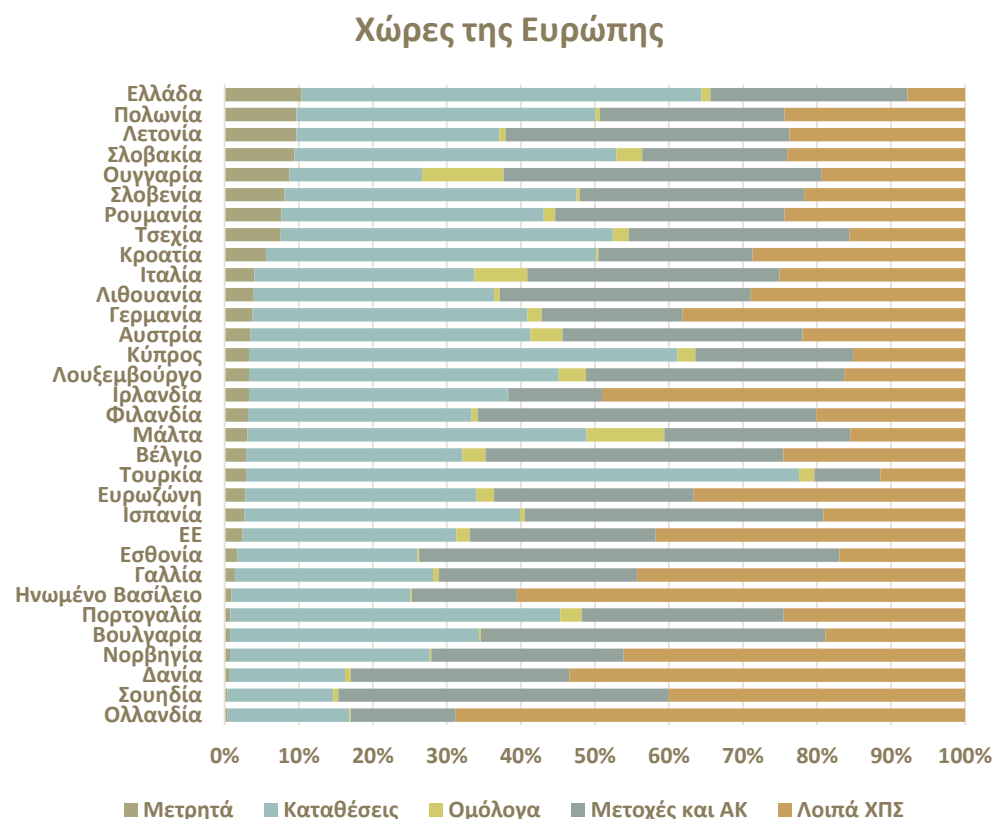
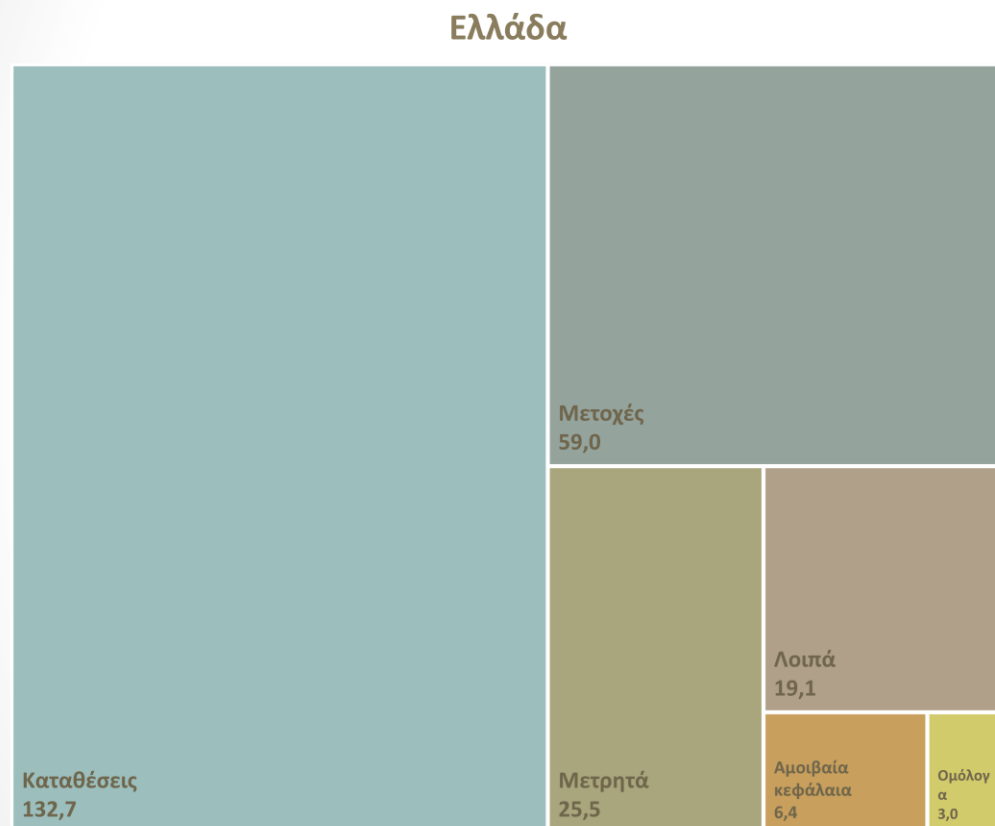
Πηγή: Eurostat

Η Ελλάδα βρίσκεται στη δεύτερη θέση ανάμεσα σε 26 ευρωπαϊκές χώρες με βάση τον δείκτη αξίας κατοικιών προς ΧΠΣ νοικοκυριών

Το 64,4% των ΧΠΣ νοικοκυριών στην Ελλάδα είναι σε μετρητά και καταθέσεις (έναντι 31,3% κατά μ.ο. στην ΕΕ)

Διάρθρωση των ΧΠΣ νοικοκυριών, 2018

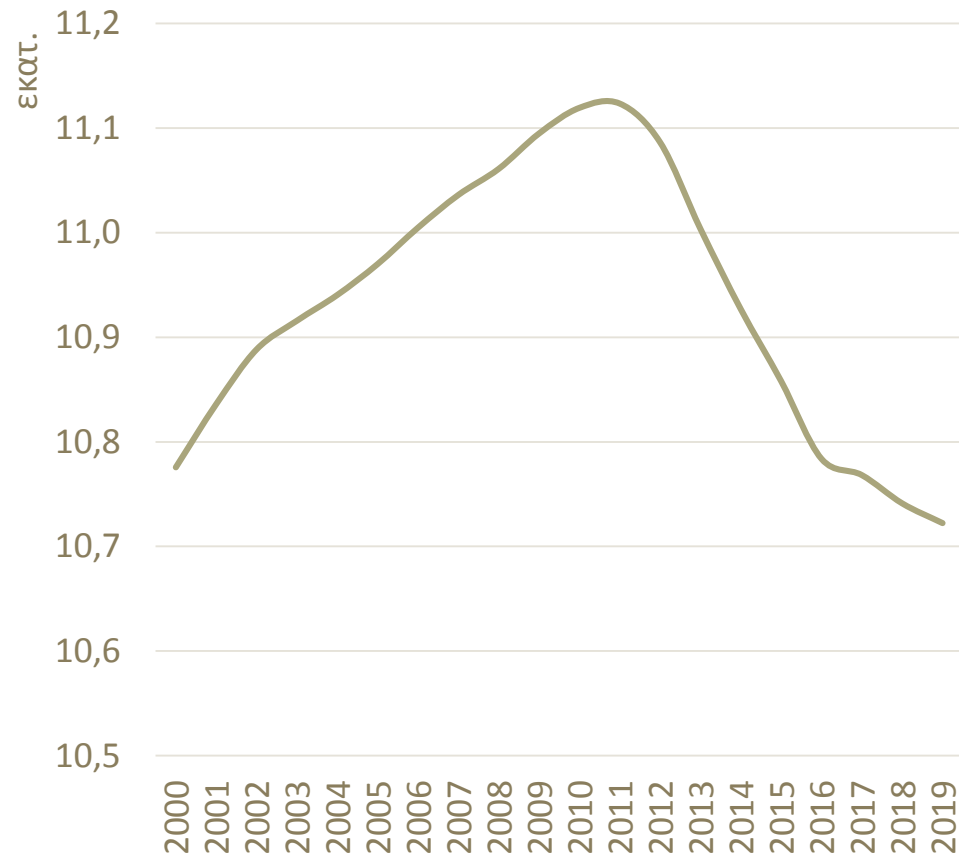

Σημείωση: Περιλαμβάνονται και μετοχές μη εισηγμένων επιχειρήσεων. Στα λοιπά ΧΠΣ περιλαμβάνονται κεφάλαια επενδυμένα σε ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά προϊόντα και λοιπές απαιτήσεις.
Πηγή: Eurostat

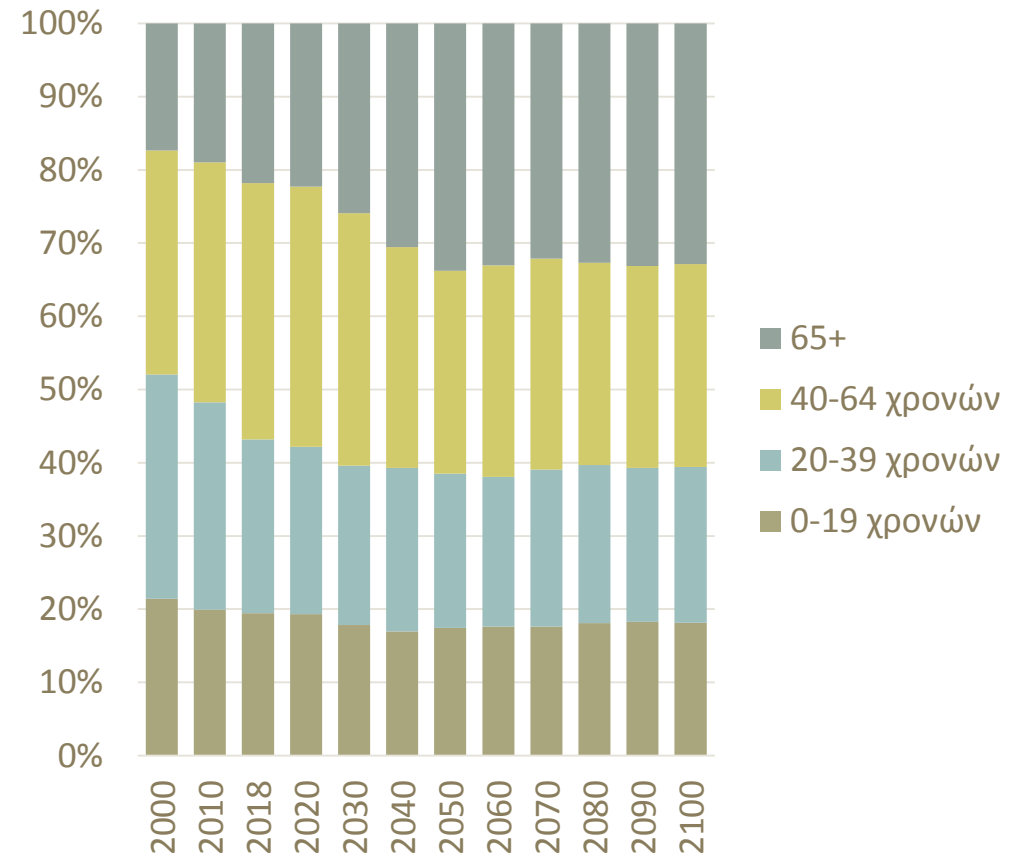
Η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα σε 30 ευρωπαϊκές χώρες με βάση το ποσοστό μετρητών στα ΧΠΣ νοικοκυριών (10,4%, έναντι 2,4% στην ΕΕ)

Δημογραφικές εξελίξεις

Πληθυσμός

Ηλικιακή σύνθεση

Πηγή: Eurostat

Παγκόσμιες τάσεις και προκλήσεις

Τεχνολογικές εξελίξεις

- Αυτοματοποίηση
- Τεχνητή νοημοσύνη
- Επεξεργασία μαζικών δεδομένων (big data)
- Ευφυή δίκτυα (IoT, smart grids)
- Ηλεκτρονικό εμπόριο

Κλιματική αλλαγή

- Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία
- Υψηλές τιμές των δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου
- Μηδενικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου έως το 2050
- Ανάγκη για περισσότερα έργα πολιτικής προστασίας
- Σημαντικές επιπτώσεις σε κλάδους (ασφαλίσεις, τουρισμός, γεωργία, ηλεκτροπαραγωγή)
- Αυξημένες μεταναστευτικές ροές

Γεωπολιτικές μεταβολές

- Αντίθεση στην περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου και στην οικονομική ολοκλήρωση
- Πολυπολικό και συναλλακτικό σύστημα οικονομικής διακυβέρνησης
- Αυξανόμενη γεωπολιτική αστάθεια και πολυπλοκότητα σχέσεων

Νομισματικό περιβάλλον

- Αυξημένη ροπή προς αποταμίευση και μειωμένη ροπή σε επενδύσεις
- Εξαιρετικά χαμηλά επιτόκια
- Αυξημένος κίνδυνος χρηματοπιστωτικής αστάθειας

Αναπτυξιακοί άξονες

Ενέργεια – φυσικό περιβάλλον

Ενέργεια – φυσικό περιβάλλον

- Ευνοϊκό φυσικό περιβάλλον
- Αξιόλογα αποθέματα ορυκτών πρώτων υλών
- Ιδιαίτερα πλούσια βιοποικιλότητα
- Τομέας ενέργειας και κυκλική οικονομία
  - Ανάγκη για πολύ σημαντικές επενδύσεις για την επίτευξη των στόχων μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου (43,8 δισεκ. ευρώ την περίοδο 2020-2030)
  - Μεγάλο περιθώριο βελτίωσης με τις κατάλληλες επενδύσεις στη διαχείριση αποβλήτων και την κυκλική οικονομία

Αναπτυξιακοί άξονες

Τουρισμός – αγρο-διατροφικός τομέας - μεταφορές

Τουρισμός – αγρο-διατροφικός τομέας

- Κορυφαίος προορισμός για παραθερισμό, με σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης
- Περαιτέρω ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Δεύτερη ή μόνιμη κατοικία για συνταξιούχους από την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη
- Εθνικό εμπορικό σήμα και πιστοποιημένα προϊόντα (ΠΟΠ, ΠΓΕ κ.ά)

Μεταφορές – logistics

- Ευνοϊκή θέση στις ροές του παγκόσμιου εμπορίου
- Λιμάνια: ισχυρότεροι κόμβοι του παγκόσμιου διαμετακομιστικού εμπορίου
- Ανάπτυξη σε συνδεδεμένους κλάδους (χερσαίες μεταφορές, αποθήκευση, ελαφριά μεταποίηση, σχετικές υπηρεσίες)

Αναπτυξιακοί άξονες

Ψηφιακός μετασχηματισμός – εκπαίδευση – πολιτισμός

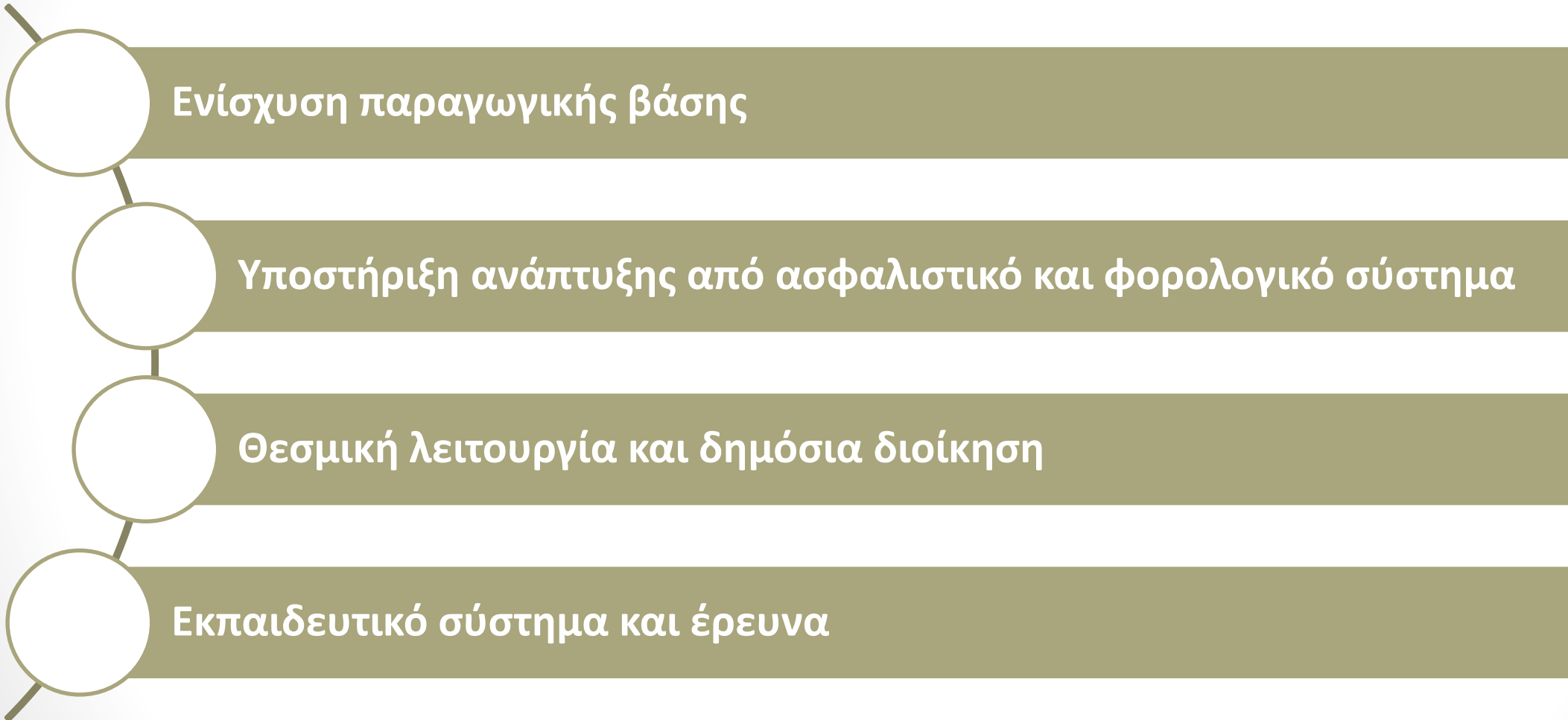
Ψηφιακός μετασχηματισμός και καινοτομία

- Ισχυρές προοπτικές ανάπτυξης στον τομέα τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) και σε κλάδους έντασης γνώσης
- Σημαντικός είναι ο πολύπλευρος ρόλος του δημόσιου τομέα

Εκπαίδευση – πολιτισμός

- Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά
- Περαιτέρω ανάδειξη σημαντικών μνημείων ιστορικού ενδιαφέροντος και χρήση νέων τεχνολογιών (augmented reality)
- Προσέλκυση καταρτισμένων Ελλήνων και αλλοδαπών από το εξωτερικό
- Ενίσχυση της θέσης της χώρας στην έρευνα και στη διεθνή αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών

Πολιτικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες για μεταρρύθμιση

Επισημάνσεις

- Οι βραχυπρόθεσμες τάσεις μεγέθυνσης δεν διασφαλίζουν και τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές
- Υπάρχει σημαντικό και κρίσιμο παράθυρο ευκαιρίας, λόγω θετικών εξελίξεων σε δημοσιονομικά, χρηματοδότηση, επιχειρηματικό περιβάλλον
- Ρόλος χρηματοδότησης: τράπεζες, κεφαλαιαγορά, ξένες επενδύσεις
- Στροφή αναπτυξιακού υποδείγματος προς καινοτομία και εξωστρέφεια
- Ο ρόλος των πόρων της ΕΕ

Συμπεράσματα

- Η ελληνική οικονομία έχει σταθεροποιηθεί και βρίσκεται σε στάδιο ανάκαμψης
- Αρνητικές επιδράσεις από: χαμηλή βάση κεφαλαίου, αρνητική δημογραφική δυναμική, ασθενή διασύνδεση της ελληνικής οικονομίας με την τεχνολογική πρόοδο
- Για να επιτευχθούν υψηλοί ρυθμοί μεγέθυνσης μεσοπρόθεσμα είναι απαραίτητη η ενίσχυση της παραγωγικής βάσης
- Είναι απαραίτητο να εφαρμοστεί μια στρατηγική μεταρρυθμίσεων που θα έχει εσωτερική συνοχή και θα αναπροσαρμόζει τη θέση της ελληνικής οικονομίας στον διεθνή καταμερισμό της εργασίας